

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

1750

Caput IV. An Palamitarum errori Chrysostomus, Theodoretus, &
hieronimus præluserint?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83620](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83620)

Solutio. 1. vocant *possibilem*. At quia intelligendi opus exigit quidem ideas rerumque imagines, quibus mens formatur humana; sed indaginem quoque veritatis, contemplationemque, qua mens excitata objecti impressione aut se convertit ad externa, aut quodammodo in se ipsa recluditur; ideo conc. majori, dist. minore: Actio immanens, & vitalis requirit principium intrinsecum, quod sit forma quædam, & qualitas distincta ab anima, nego: quæ sit ipsa anima simul cum intima præsentia Dei illam efficienter adjuvantis, ac moventis, concedo.

Solutio. 2. Ad confirmationem dico: quemadmodum lumen gloriæ est Deus illustrans mentem & efficaciter voluntatem inflammans ad videndum ipsum Deum, eoque perenniter, beateque fruendum: ita gratia est Dei misericordia, & voluntas sanctam cogitationem & bonum voluntatis motum operans. Atque hoc pacto tam lumen gloriæ, quam gratiæ auxilium, increatum, & creatum dicuntur; id est, increatum, quatenus

sunt Deus ipse animæ illapsus ac præsens; creatum vero, quatenus sunt animæ elevatio ac motio vi effectrice Dei præsentis & operantis producta, ut supra dixi. Addo quoque responsum eorum, qui docent lumen gloriæ esse quidem habitum & qualitatem distinctam ab anima, sed absolute suppleri posse per uberiores concursus Dei; scilicet quod lumen non est formalis causa, neque principium vitale; quoniam formalis visionis est ipsamet actio mentis: vitale autem dicitur, quod procedit à principio vitali intrinseco, non quod ab exteriori producitur causa; unde fit quod lumen gloriæ concurrat ad visionem Dei tantum efficienter, ut probat art. 2. concl. 3. Tournely. Quamquam Deus & principium intrinsecum est, & operationum animæ potentior causa, quam sit qualitas quæcunque creata, tametsi rationem nullam habere possit partis, ac formæ; ut ait lib. 3. cap. 4. I. B. Du-Hamel. Sed de lumine gloriæ satis disseruisse mihi videor.

CAPUT IV.

An Palamitarum errori Chrysostomus, Theodoretus, & Hieronymus præluferint?

SUMMARIUM.

1. 2. Chrysostomus solum negavit comprehensionem Dei esse possibilem.
3. 4. 5. 6. 7. 8. Vasquesii, aliorumque argumenta solvuntur.
9. Theodoretus in hac questione immerito erroris insinuat.

10. 11. Satisfit objectionibus.
12. Neque Hieronymus visionem Divinitatis in se credidit esse impossibilem.
13. Solvitur obiectio.
14. Triplex modus explicandi Patres in suspicionem à Vasquesio adductos.

Chrysostomus, Theodoretus & Hieronymus an Palamitarum errori præluferint.

SCRIPSIT Chrysostomus contra Eunomium, & Aetium Deinaturam adeo sublimem ac impenetrabilem esse, ut Angelorum quoque prorsus superet intelligentiam: eumque plures cum Græci, tum Latini nominis Patres secuti sunt. Hinc abrepta ab incolis Montis Atho occasio asserendi quod Deus videtur in lumine, sive effluvio divinitatis, non autem in se. Vix Chrysostomum posse excusari censet Gabriel Vasquez disp. xxxvii. cap. 2. & 3. ubi in deteriore partem trahit alios quamplures. Dubitarur autem præ cæteris de Hieronymo, & Theodoro: nam si possunt hi ad veram sententiam accommodari; conciliabuntur facile & alii, quorum dicta ambigua sunt & obscura. Defendunt autem istos contra Vasquesium, aliosque paucissimos, omnes fere pii, doctique Theologi, ac præter illos, qui in Sententiarum libros com-

mentaria ediderunt, Sixtus Senens. lib. vi. Biblioth. ann. 182. Ferdinandus Vellossillus in Advert. ad tom. 1. Chrysost. quæst. v. Natalis Alexander sæc. iv. cap. v. art. xxx. Dupin. tom. iiii. Biblioth. Petavii lib. vii. cap. v. & vi. Capisuccus in controversiis, &c.

Serio autem in hac, aliisque circa Patrum mentem disputationibus est observandum, qua occasione, & quibus emergentibus hæresibus scripserint. Videntur enim aliquando in partes declinare extremas, oppositasque adversariis. Ita Cyrillus in suis contra Nestorium Anathematismis scopum dissertationum ejus non attendentibus visus est ad Eutychianos deflectere, & ubi unam adstruit Christi personam, duplicem negare naturam. Atque Augustinus adversus Pelagianos originale peccatum, & Salvatoris gratiam demonstrans visus quandoque est imperitis ad partes

acces-

accessisse Manichæorum, & ubi necessitatem prædicat gratiæ, arbitrii tollere libertatem. Itaque exorta Aetii & Eunomii nefaria hæresi, Catholici PP. clamabant Deum esse invisibilem, id est ejus naturam comprehendi non posse, neque evidentibus rationibus explicari.

1. PROPOSITIO I. Chrysostomus non visionem Dei in se, sed solam comprehensionem possibilem esse negavit.

Probat. Chrysostomum tantum negasse possibilitatem comprehensionis. Affero ex eodem Chrysostomo testimonia luculentissima. Homil. III. in Epist. ad Philipp. *Justi, inquit, sive hic, sive ibi cum Rege sunt: atque ibi quidem multo magis propius, non quasi quodam interjecto vestibulo, non per fidem, sed facie ad faciem.* In Paræn. I. ad Theodorum lapsum: *Quid dicemus quando regis cubiculis adaperitis intueri licebit ipsum Regem, non per speculum nec per ænigma, sed facie ad faciem: non amplius inquam per fidem, sed per speciem?* Et in Oratione de S. Philogono: *Hic quidem nemo Deum vidit: illic autem qui adsunt, perpetuo vident, quatenus illum videre licet, non solum præsentem, verum etiam gloriæ splendore condecorantem cætum.*

2. Deinde Chrysostomus animadvertens fore ut aliqui summam ei petulantiam objicerent, quod ne supremis quidem Virtutibus Deum comprehensibilem esse affirmaverit, diserte Hom. XIV. in Joannem docet, se creaturis illam denegare cognitionem, quam de Patre habet Filius, id est perfectam, & infinitam, & quæ divinam substantiam, ejusque efficientiam exhaurit. Hunc vero se ipsum interpretandi canonem ac regulam tradit. *Quoties audis Deum nullum vidisse, illud intellige, nullum esse qui Dei substantiam exquisita ratione perciperit.* Ex quibus sic argumentor: Qui tradit justos in patria videre Deum facie ad faciem, non tamen habere plenissimam divinitatis cognitionem, quam habet divinum Verbum; is proculdubio negat tantummodo possibilitatem comprehensionis, non visionis beatæ: Chrysostomus docet justos videre Deum facie ad faciem, sed non adeo exquisitè ac plene, quemadmodum videt Filius: Ergo Chrysostomus non beatæ visionis negat possibilitatem, sed solius comprehensionis.

3. Opp. 1. Chrysostomus Hom. 23. in Genes. ait, *Divina gloriæ fulgurantem majestatem neque Cherubim, neque incorporea illa Virtutes videre possunt, sed averse facies tegunt objectis alis:* Et Hom. 14. in Joann. *Id quod est Deus non* R. P. Berti Theol. Tom. I.

modo propheta non viderunt, sed neque Angeli, neque Archangeli. Idem affirmat Hom. 2. 3. & 4. de incomprehensibili Dei natura. Igitur possibilitatem visionis Dei revera negat Chrysostomus.

Resp. hæc de visione perfecta, & exquisita, cui adæquatur objecti intelligibilitas, esse accipienda: Constat responsio ex dictis, ex scopo Chrysostomi, ex præmissis contextibus, & ex verbis, quæ citata Hom. XIV. subjicit: *Multi Deum cognoscimus, & tamen ipsam substantiam, qualis est: solus ejus Unigenitus cognoscit, qui certam notionem, visumque, & comprehensionem habet; qualem Filium de Patre habere par est.*

Infurgit Vasquesius: Citata Hom. XIV. ait Chrysostomus: *Si eos percuntaberis, (id est Angelos) nihil ab his de Dei substantia audies, sed tantum referentes: Gloria in altissimis Deo, &c.* Igitur aliquid de substantia Dei enarrare non possunt: At narrare possent, si intuitively viderent: ergo intuitive non vident.

Resp. narrari, & explicari non posse divinam, altissimamque naturam vocabulo aliquo exprimente quidquid in se Deus est, ut dixi lib. II. cap. I. sicut enim circumferri non potest termino, ita explanari non potest voce; ut audacter putabant Aetii, & Eunomii gregales. Distinguo itaque primum conf. Angeli aliquid de substantia Dei enarrare non valent, quod perfecte divinam cognoscibilitatem, & notitiam adæquet, quam habet Unigenitus in sinu Patris; concedo: Aliquid enarrare non possunt ulla prorsus ratione, subdistinguo, quia Deum non vident; nego: quia Dei natura etiam si videatur mente, non potest designari verbis; concedo. Plura namque percipi possunt, quæ narrari non valent, ut de arcanis mysteriis, quæ vidit Paulus in raptu, ait 2. ad Corinth. XII. 4. *Non licet homini loqui.*

Insistit Vasquesius: Anomæi non adeo erant insani, ut sibi comprehensivam cognitionem arrogarent; non ergo de comprehensione contra eos agit Sanctus Antistes.

Resp. neg. ant. De Eunomio enim scribit idem Chrysostom. Homilia II. de incomprehensibili Dei nat. *Ausus est homodocere, Deum novit, ut ipse Deus se ipsum novit. Hæcine confutatione indigent? Hæcine demonstratione? An non satis est, hæc sola verba proferre, ut tota eorum impietas reveletur? Etenim hæc insania est perspicua, amentia inexcusabilis, &c.* Et Hieronymus in cap.

Solutio.

4. Insania.

Solutio.

5. Urgetur.

Respondetur.

11. Matth. *Erubescat Eunomius*, inquit, *tantam sibi notitiam Patris & Filii, quantum alterutrum in se habeant, vindicans.*

6. Opp. 2. Chrysostomus cognitionem Angelorum, quam de Deo habent, appellat revelationem & indulgentiam ei similem, qua sese Deus Patriarchis, & Prophetis manifestavit.

Solutio. Resp. id quidem recte contra Anomæos; ut videlicet ostenderet visionem Dei non pertinere ad naturalem vim intelligentiæ, sed esse gratiæ beneficium ipsa fide, & prophetici spiritus illustratione præstantius.

7. Opp. 3. Ut probet Dei invisibilitatem, Chrysostomus utitur exemplo oculi corporei, atque idem de oculo affirmat & de intellectu Angelorum: Oculus corporis nullatenus videt Deum, ut est in se: Ergo per Chrysostomum neque oculus mentis, sive intellectus.

Solutio. Respond. Quemadmodum ad visionem oculi requiritur imago radiis circumfusa, & in tunicas, humoresque inflexis finita ac picta, ita ad comprehensionem necessaria est quod veritas & virtus objecti sit in mente undequaque nota, & circumscripta; unde infinitum nulla ratione potest à creatura comprehendi. Dist. itaque majorem. Chrysostomus idem affirmat de oculo corporis, & de oculo mentis; id est, docet Deum immensum atque infinitum nulla posse finita intelligentia comprehendendi, sicut non potest ulla sensibili specie representari, concedo: id est, putat eandem vim ac potentiam inesse sensibus, ac menti nego majorem.

8. Opp. ultimo: Afferit Hom. XIV. Deum visum ab Angelis solummodo post assumptam humanitatem.

Solutio. Resp. Post assumptam humanitatem visum fuisse ab Angelis Divinum Verbum speciali quodam modo comprehensum & circumscriptum, non in sempiterna substantia, sed in forma servi, & in similitudine hominum.

9. PROPOSITIO II. Ut Chrysostomus, Propositio 2. ita Theodoretus immerito erroris in hac quæstione à quibusdam insinulatur.

Probatur in- Sese abunde purgat Theodoretus se-
noxius Theo- quentibus locis. Comment. in epist. ad
doretus. Ephes. tom. III. suorum operum ait: *Nunc bonorum, quæ sperantur, magnitudo est quidem omnino ignota fidelibus. Per fidem enim ambulant, non per speciem: tunc autem videbunt facie ad faciem.* Et in vita S. Jacobi Anachoretæ, *Collectis*, inquit, *undique multis prophetis, multisque Apostolis, & Martyribus quamplurimis omnes una in arca*

reposuit, cum sanctorum populo habitare cupiens, & cum eis resurgere, divinoque conspectu potiri. Habet similia in vita S. Eusebii. Itaque hinc ratio ista depromitur: Qui vident facie ad faciem, & Divino potiuntur conspectu, Deum, ut in se est, intuentur: Justorum animæ per Theodoretum vident facie ad faciem divinoque aspectu & contemplatione potiuntur: Ergo per Theodoretum Deum, ut in se est, intuentur.

10. Opp. 1. Theodoretus in Dialogo, Oppositio 1. qui inscribitur Atreptos, id est, *Immutabilis*, ait: *Impossibilis est hominibus, imo etiam Angelis divinæ naturæ contuitus.* Et in cap. 14. epist. 1. ad Corinth. *Hic videmus symbola Dominici corporis: illic autem ipsum Deum videbimus; id enim significat facie ad faciem. Videmus autem ejus, non quæ sub aspectum non cadit, naturam, quæ à nullo cerni potest: sed eam, quæ de nobis sumpta est.* Ergo Theodoretus facie ad faciem solam Christi humanitatem videri testatur, non vero inaccessam divinamque naturam.

Solutio. Resp. Theodoretum priores tres Dialogos conscribere contra Eutychianos, qui cum unicam assererent in Christo naturam, consequenter putabant etiam Divinam in terris apparuisse. Quoniam vero Hæreticus, quem Heranistem vocat, plures errores ex superioribus hæresibus simul confuerat, ut in Præfatione Atrepti Theodoretus declarat, ob Anomæorum qui tunc grassabatur errorem, Divinam essentiam indiscriminatim vocat invisibilem, ea nempe visione, quam arrogabant sibi Eunomiani, comprehensiva, ac plenissima. Dist. itaque ant. Impossibilis est per Theodoretum Divinæ naturæ contuitus, corporeis oculis, ut existimabant Eutychiani, concedo; oculis mentis, subdistinguo, contuitus modulo rationis nostræ attemperato, qualem statuunt Orthodoxi, nego: exquisitus ac plenus, qualem jactabant Anomæi, conc. Hujus autem distinctionis priorem partem tradit aperte eodem Dialogo Theodoretus, ubi postquam asseruit Divini Verbi incarnationem ex Baruch. v. 15. *Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conversatus est: & ex Apostolo 1. ad Timoth. 6. Deus manifestatus est in carne;* ait: *Apte ergo Divinus dicit Apostolus, Deus manifestatus est in carne. Per hanc siquidem apparuit natura, quæ cerni non poterat. Per hanc illam quoque viderunt Angelorum turmæ: visus est enim, inquit, Angelis. Nobiscum igitur hujus doni particeps facta est etiam incorporea natura.* Nimirum Angeli post

post incarnationem Dominicam viderunt Deum indutum humanitate, qui non poterat divinitate comprehendi; ut dixi præced. prop. ad ult.

Quod vero Theodoretus deneget Angelis solam visionem plenam & comprehensivam, constat ex eodem Dialogo; ubi postquam comparavit visionem Angelorum ei, quam & Propheta & Patriarcha habuerunt degentes adhuc in terris, excludere se comprehensionem, quam sibi Aetiani arrogabant, satis indicat dicens: *Sic ergo de Angelis intelligamus audientes quod semper vident faciem Patris vestri: non vero vident Divinam substantiam, quæ nec circumscribi, nec comprehendi, nec mente percipi potest, & quæ universa comprehendit.* Commentariis autem in Epist. 1. ad Corinth. constat sermonem instituere de Christi humanitate, cui recte potest accommodari illud Apostoli: *Videmus nunc per speculum in ænigmate; tunc autem faciem ad faciem.* Nam videndi quoque Salvatorem nostrum flagramus ardore, quem adoramus speciebus ac symbolis velatum in Sacramento Corporis sui. Quo inflammatus ardore idem Apostolus ad Philipp. 1. 23. *Coarctor*, inquit, *desiderium habens dissolvi, & esse cum Christo.*

11. Oppositio 2. *Oppositio 2.* Opp. 2. Trahitur à nobis Theodoretus in hunc sensum, quoniam in Comment. Ep. ad Ephes. fatetur Justos aliquando visuros Deum facie ad faciem: Atqui hoc etiam loco loquitur de Humanitate Christi: Ergo nullo fundamento ad communem sensum ille pertrahitur. Pr. minor; nam recitatis verbis hæc subnectit: *Videbunt naturam pro nobis assumptam, ab omni creatura adoratam, & sanctos una regnantes.*

Solutio. Resp. dist. mi. Loquitur Theodoretus de humanitate Christi, quæ sola sit aspectabilis fidelibus, & infidelibus post corporum resurrectionem in extremo Judicio, concedo: quæ sola sit visibilis beatis Animabus in Paradiso Sanctorum, nego. Distinguit illic Theodoretus quod videbunt Justi, qui ambulant per fidem, & quod videbunt fideles simul, & infideles. De justis affirmat visuros magnitudinem bonorum, quam vident modo per speculum & in ænigmate: de utrisque ait, quod aspicient assumptam à Divino Verbo naturam. *Fideles*, inquit, *vident tanquam in speculo & in ænigmate: per fidem enim ambulant non per speciem: tunc autem videbunt faciem ad faciem.* Et statim: *Infideles & infideles videbunt naturam ex nobis sumptam, &c.* Itaque per Theodoretum

qui ambulant per Fidem videbunt faciem ad faciem ignotam nunc bonorum omnium amplitudinem, quam credunt ac sperant; Infideles vero solam Redemptoris humanitatem, non illam beatitudinis plenitudinem, quam præparavit Deus diligentibus se. Ergo Fideles ac justi præter sumptam à nobis naturam, sempiternam quoque ac Divinam intuebuntur.

PROPOSITIO III. Neque D. Hieronymus visionem divinitatis in se credit esse impossibilem. 12. Propositio 3

In Commentariis ad 1. Esaiæ cap. V. Probatur in-10. scribit S. Hieronymus: *Homo igitur Dei faciem videre non potest. Angeli autem etiam minimorum semper vident faciem Dei.* Et nunc in speculo videmus & in ænigmate, tunc autem faciem ad faciem, quando de hominibus in angelos profecerimus, & potuerimus cum Apostolo dicere: nos autem omnes revelata facie gloriam Dei speculantes in eandem imaginem transformamur à gloria in gloriam, quasi à Domini spiritu. Quæ Epistola 112. explicans Augustinus ait: *In his verbis hominis Dei multa consideranda sunt. Primum quia secundum apertissimam Domini sententiam etiam ipse sentit tunc nos visuros faciem Dei, cum in Angelos profecerimus, quod erit utique in resurrectione mortuorum.*

Dices: Ait ibidem Hieronymus: *Faciem Domini secundum naturam suam proprietatem à nulla videri creatura.* 13. Solutio ob-jectio.

Resp. non videri quidem divinitatis naturam juxta sui proprietatem, scilicet plene, & tam exquisita cognitione, quæ illius æquare possit infinitatem.

Quoniam vero hujus generis plurima reperiuntur in Patribus, propter quæ à Triplex Vasquesio adducti sunt in suspensionem erroris; triplicem, ad illorum sensum deprehendendum aperio viam. Ac prima est, si eos interpretemur de oculis corporeis, quibus omnino redditur invisibilis substantia spiritualis & inextensa. Et quidem *visio* usitatissima significatione corporis sensum videtur potius designare, quam mentis: ut enim in 1. Periarcon scribit Origenes, sive germanus ille, sive Rufini fraude depravatus, *Aliud est videre, aliud cognoscere. Videre & videri, corporum res est: cognosci & cognoscere, intellectualis natura est.* Hinc Joann. xx. 19. & innumeris Scripturæ locis, verbo *videndi* sensus comprehenditur, seu corporalis substantiæ contuitus. Altera via planissima & expedita est, si Patrum dicta accipiamus de comprehensione, de qua S. P. Augustinus ait: *Ideo Deum nemo vidit*

vidit unquam, quia eam, quæ in Deo habitat, plenitudinem divinitatis nemo conspexit, nemo mente aut oculis comprehendit. Quo sensu Theodoretus & Chrysostomi verba paullo ante ad dogma Catholicum revocavimus. Postremo plura de præsentis vitæ statu, præsertim vero juxta nativam mentis capacitatem possunt exponi; de qua priori capite disputavimus. Hanc triplicem rationem ac viam ostendit lib. vi. Bibl. S. Sixtus Senensis: is eam acceperat à D. Thoma 1. P. q. xii. art. 1. ad 1., qui præsertim secundum interpretandi modum am-

plectitur: & Angelicus Doctor ex Augustino laudata Epistola 112. modo 114. ad Paulinam. In qua Epistola S. P. priorem viam aperit cap. 5. dicens: *Corporalibus oculis non queritur, nec circumscibitur visu.* Secundam cap. 6. ubi ait: *Plenitudinem divinitatis nemo comprehendit.* Tertiã ac ultimam cap. 14. scribens Deum *invisibilem esse naturam videri autem, cum vult, sicut vult.* Tanto Magistro non erit perficiale Ambrosii, Eucherii, Anastasii, Theophilacti, Euthymii, aliorumque sensa deprehendere.

CAPUT V.

Num juxta Augustinianam Theologiam Dei natura oculis cerni possit corporeis.

SUMMARIUM.

1. Quidam senserit in hoc puncto Petavius?
2. 3. Præmittuntur scitu necessaria.
4. 5. 6. 7. 8. S. Augustinus assertivè docuit, Deum esse invisibilem oculis corporeis, omniãque suppeditavit argumenta, quæ in hac quæstione Theologi proferunt.
9. 10. 11. 12. An post Resurrectionem Beatorum corpora futura sint spiritualia, & oculi alterius ab istis naturæ, est alia quæstio, & hanc S. Pater prudentissime non definit.
13. 14. 15. S. Augustinus accuratè demonstrat, se dictam sententiam non probare.
16. 17. 18. 19. 20. 21. Enodantur objectiones.

Quid senserit Petavius.

CORPORALIBUS oculis Deum esse invisibilem universa fatetur Theologorum caterva, ita ut mirentur aliqui eximium Ecclesiæ Doctorem Augustinum in retam manifesta ac patente dubium ancipitemque exitisse. Imo vir clarissimus & in assidua veterum lectione versatus non solum Sanctum Patrem dubium natum scribit; verum etiam aliquando oppositum opinantis partes agere, & ne tolerabilem quidem opinionem explicare. Petavii lib. vii. Theolog. Dogmatum cap. 11. num. 3. istud judicium est. At habet Augustinus in Sacrarum disciplinarum palæstris innumeros ac strenuissimos Defensores; qui tenent perspicacissimæ mentis Patrem nullibi asseveranter contrariam vulgari opinioni tradidisse sententiam. Ego vero omnium minimus non solum Augustini ingenuam probo doctrinam; sed fidenter quoque pronuncio, præstantissimum Ecclesiæ Doctorem & firmissime Deum carnis oculo invisibilem tradidisse, & circa hanc veritatem nunquam penitus dubitasse. Atque id lubentius affirmo, quod præter Augustiniani instituti Scriptores certum istud ratumque habeant Thomassinus lib. vi. cap. xv. Juenin dissert. iv. art. 3. Cardinalis Gotti Tract. de Vis. Dei Quæst. 1. Dub. v. Tournely Q. x. art. 1. Habert cap. xiv.

rum corpora futura sint spiritualia, & oculi alterius ab istis naturæ, est alia quæstio, & hanc S. Pater prudentissime non definit.

13. 14. 15. S. Augustinus accuratè demonstrat, se dictam sententiam non probare.

16. 17. 18. 19. 20. 21. Enodantur objectiones.

Paragraph. iv. Boucat Tom. 2. dissert. 1. art. vii. aliique quamplurimi.

Ut vero juxta Augustini principia quæstio solvatur, & simul ejus auctoritas vindicetur, recolendum est, quod monui cap. 2. prop. 1., in hoc sitam esse oculi naturam, ut ad ejus visionem requiratur, quod anima sese convertat ad contemplandam rem objectam non immediate in se, vel in idea congenita, sed in imagine, quam radii à singulis objectorum punctis prodeuntes, & in tunicas & humores inflexi mirabili naturæ magisterio pingunt in retina. Quapropter visio suapte natura exigit, ut per eam exteriora cernantur objecta, eaque partibus singulis, tanquam pennicillis, in oculi fundo exaratis, non in se inspiciantur: quod si fieret, non sensus perageretur, sed intellectio. Eadem enim anima & sentit & intelligit: sentit ac videt ministerio oculorum, dum per radiorum impulsus fertur in simulacra vi exteriori depicta: intelligit, dum ad internas ac per se notas ideas convertitur.

Notandum præterea ætate Augustini fuisse nonnullos etiam Episcopali prædicatione dignitate, qui asserbant in altera vita futurum fore, ut Deus corporalibus oculis videatur, quam opinionem S. P. Epistola 92. alias 6. refellit, veramque

2. Notandum.

3. Notandum.